

Рецензент
Кобильченко В. П.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ПОВУТОВОЇ ПРАЦІ СЛІПИХ ТА СЛАБОЗОРНИХ УЧНІВ

Легкий О. М.,
м. Київ

Трудове навчання школярів з ушкодженням зорам створює корекційно-соціомоторну діяльність, виховання позитивних якостей особистості, конкретизації уявлень про навколишнє середовище, предмети й матеріали. **Ключові слова:** трудове навчання, корекційно-виховна спрямованість, діти з вадами зору.

Трудове обучение школьников с нарушением зрения способствует коррекции сенсорной деятельности, воспитанию положительных качеств личности, конкретизации представлений об окружающей среде, предметах и материалах. **Ключевые слова:** трудовое обучение, коррекционно-воспитательная направленность, дети с нарушением зрения.

Labor educating of schoolboys with sight infringement promotes correction touch to activity, education of merits of the person, a concrete definition of representations about environment, subjects and materials. Keyword: labor educating, correcting the defects of cognition activity, breaking a vision children.

Господарсько-побутова праця в шкільних установах для дітей з порушенням зору, як і в установах загального типу, включає виконання окремих трудових доручень, чергування й колективну працю (наведення порядку в приміщенні, на ділянці, збирання посуду й т.п.).

Але не лише сама праця сприяє вихованню доброти в дитині, чуйності, а й соціальна мотивація на добрі справи. І тому з найперших кроків залучення дитини до праці серед іншого тифлопедагог роз'яснює яку користь принесе її допомога вихователям, прибиральникам в класі, в приміщенні та на подвір'ї школи, у їдальні, де дорослим багато доводиться працювати, щоб усім було приємно сидіти за чистими столами.

Виникає завдання формування, крім позитивної соціальної мотивації, ще й способів дій, умінь вчасно включитися й виключитися із трудового процесу, надавати можливість дитині діяти самостійно.

Розглянемо ті конкретні форми організації праці сліпих і слабозорих дітей, у процесі якої формуються вміння, навички, способи дій, що забезпечують кожній дитині самостійність.

Найбільш доступною й доцільною для здійснення корекції формою організації праці з перших днів перебування дітей у школі є трудові доручення. Вони мають особливе виховне значення в роботі з молодшими школярами та

осередниками, коли в силу свого віку малюта не вміють трудитися за власною ініціативою.

Трудове доручення – це покладене на дитину конкретне завдання, що вона повинна виконувати одна або з ким-небудь зі своїх однолітків.

Зрозуміло, що не кожна слабозора, а тим більше сліпа дитина, здатна з перших днів перебування в школі виконувати трудові доручення нарівні з нормальнозорим однолітком. Спочатку в цих дітей необхідно спонукати до певного ставлення до праці інших. І вже потім збільшувати частку його діяльності в загальному суспільно-корисній праці.

В підготовчому та першому класі трудові доручення доречніше подавати в певній формі, використовуючи на уроках дидактичні, сюжетно-рольові ігри, гри драматизації.

Доручення можуть бути пов'язані з ігровою діяльністю (підготувати гришки до гри), із проведенням занять (розкласти роздавальний матеріал на столи дітей), з побутовою діяльністю (зібрати іграшки, прибрати зі столу сміття тощо), з допомогою малютам й ін.

У снігу зайвої опікуваності в родині сліпій й слабозорі діти також не відчувають трудитися й тим більше за власною ініціативою. Тому доручення, як форма організації трудової діяльності, що завжди виходить від дорослого й, що дає їм у собі чітку спрямованість на одержання результату, надають широкі можливості для корекції відставання в трудовому вихованні цих дітей.

Оскільки доручення найчастіше бувають індивідуальними, рідше – колективними (для 2-3-ох дітей), то в тифлопедагогів створюються оптимальні можливості для індивідуальної роботи з формування трудових умінь і навичок, своєчасного надання допомоги, додаткового пояснення, своєчасного контролю тощо.

Тифлопедагог повинен заздалегідь знати, наскільки те або інше доручення сміє в корекційно-виховному відношенні: скільки воно містить дій, способів виконання, яку кількість часу буде потрібно для його реалізації.

Для найбільш пасивних дітей спочатку доцільні доручення, пов'язані з виконанням одного способу дій: підняти, подати, віднести, принести, підсунути тощо. Вони епізодичні, у них завдання, поставлене дитині, повинно виконуватись відразу. Такі доручення вимагають швидкого орієнтування в навколишньому оточенні, вміння швидко знайти потрібну річ.

Корекційна цінність їх у тім, що вони сприяють розвитку спритності, швидкості й привчання дитину уважного ставлення до довкілля, прояву ініціативи, будять бажання зробити послугу.

Паралельно із цими дорученнями сліпій чи слабозорій дитині корисно в певні час від часу й більш складні доручення, що потребують виконання певних трудових дій.

Виконання подібних доручень вимагає попередньої підготовки по вихованню вмінь, пробудженню позитивного емоційного ставлення до виконання трудового доручення. Це здійснюється шляхом особистої участі самого школяра в діяльності дитини, у процесі спільної з ним діяльності. Педагог постійно здійснює контроль за дитиною, наставляє її, а дитина спостерігає, як

потрібно організувати свою працю, які предмети праці вибрати, які дії виконувати й у якому порядку.

До формування самостійності підводять дитину усвідомлення обов'язку постійно шквуватися про довкілля. І таку дитину, у якій почуття самостійності сформоване, легко визначити. Як правило, воно сполучається з іншатиєвистію, умінням добровільно знаходити для себе справу, готовністю зробити приємне для навколишніх.

Не всі види праці в природі доступні сліпому, а також дитині із залишковим зором. Такі завдання, як прополка, підгортання рослини, вимагають ретельного зорового контролю й не завжди можуть виконуватися дітьми з різко зниженою гостротою зору самостійно.

Починати корекційно-виховну роботу із залучення дітей із глибокими порушеннями зору до праці в природі необхідно з показу знаряддя праці, теоретичного матеріалу й пояснення способів дій з ними. Кожна дитина залучається до обстеження предметів, з якими вона матиме діяти, наприклад, обводити по контуру стебло, листки, нюхати квітку й т.д. У процесі наочно-дійового обстеження дитиною предмета, його сприйняття педагог допомагає помітити найбільш істотні ознаки, що характерні для даного предмета. Повторне оглядання доцільно стимулювати створенням ситуації розповіді.

Всі дії дитина робить проговорюючи сприйняте. І наступні практичні дії, пов'язані зі знайомством з ділянкою, з рослинами на ділянці, повинні уточнювати, упорядковувати, конкретизувати, поповнювати уявлення дітей про навколишній рослинний світ, про знаряддя праці, що використовуються для виробництва культурних рослин і боротьби з бур'янами. Паралельно із цим дітям знайомлять також у наочно-практичному плані із властивостями природних матеріалів (суха земля сиплеться, мокра та важка ліпиться, воду в тазик наливають підігріту, а через час вона остигає, але від теплої води краще проростають зерна й швидше ростуть і т.п.).

Таким чином, у процесі спеціально організованої корекційно-виховної роботи сліпі й слабозорі діти користуються практичними діями, як пізнавальними. При цьому вони навчаються промовляти не лише свої дії, але й дії вчителя, вихователя, спостерігаючи за їхньою працею й активно допомагаючи їм у догляді за кімнатними рослинами.

Поступово діти навчаються правильно тримати ліжку при поливі рослини, відрізати вологий ґрунт від сухого по кольорах (при збереженому залишковому зорі й тактильно при відсутності зору). Вони самостійно встановлюють необхідність поливання ґрунту і його розпушування, зауважують, якими м'якими стають рослини при відсутності вологи і як після поливу вони поступово здобувають пружність.

Обмивання листя рослини потрібно навчати, починаючи із протирання більших, шідльних листків (як у фікуса, лимона й т.п.). Педагог спочатку дає детальну інструкцію: «Потрібно змочити й відразу віджати ганчірочку, щоб вода не капала, а потім розправити її в руці, а на долоню іншої руки покласти листочок і повільно, акуратно протирати в напрямку від черешка до кінця. І так із двох сторін». Діти зауважують, що вода стає брудною, а листки чистими.

Наприкінці педагог звертає увагу на результат дітячої праці: «Яка чиста квітка, як тепер вона стане добре ростити!»

У зимовий час сліпим і слабозорим дітям приємно спостерігати зелені город на вікні. Їх радує рослинні, вирощені ними самими. Особливо, якщо ця зелень використовується як корм для птахів, дрібних тварин.

Посіви насіння (наприклад вівса, пшениці), можна проводити кілька разів за зиму. Спочатку педагог показує вирощену вдома зелень, дає дітям по кілька травинок спочатку для огляду, а потім для корму пташки або хом'ячка. Нотім діти висівають зерна самі.

Доглядаючи за посівами й посадками, діти звикають до відповідальності, відповідальності серйозності свого трудового доручення. Вони засвоюють необхідність для рослини світла, вологи, тепла й ґрунту. При наявності захворювання в рослині педагог націлює увагу дітей на пошук причини й допомагає «вилікувати» її (діти пробувають на дотик ґрунт, якщо він ущільнений, рясують його, якщо сухий — поливають, якщо занадто мокрий — підсушують і т.п.). Діти поступово засвоюють дозування води для поливу різних рослин і корму птахам і тваринам. В процесі корекційної роботи з виховання самостійності у процесі праці в природі в дитини з порушенням зору повинні бути сформовані вміння самостійно виконувати обстеження, наприклад визначити необхідність поливання ґрунту в горщику шляхом удару по ньому стійким звук при сухій землі, глухий — при вологій) або на дотик.

Щоб інтерес до трудового діяльності в куточку живої природи в дітей не втрачав, необхідно, даючи їм завдання, враховувати в кожному випадку зорові можливості, рівень сформованості трудових навичок у сліпих і слабозорих дітей. Виходячи із цього, визначається дозування трудового навантаження, щоб дитина не стомлювалась й мала можливість отримати задоволення від добре виконаної самостійної або спільної роботи. Це допомагає переорієнтувати сліпу чи слабозору дитину з утриманської позиції, розвиває емпатійні здібності, творчі здібності.

При наявності певних трудових навичок сліпих і слабозорих дітей можна залучати до виконання колективних доручень. Наприклад, до збирання куточка природи. Завдання розподіляються так, щоб кожний виконав посильну для нього частину роботи й приблизно за той самий час. При цьому головне — це створити дітями радість спільної праці, радості від погожденості в діях, творчості й успішності у власних. Без цього мікроклімату будь-який колективний дітячий не можна вважати ефективним у корекційно-виховному відношенні.

Педагог повинен шукати спонукати дітей до пошуку добрих трудових справ і сприяти їхньому виконанню. У сліпих і слабозорих дітей в початковій формі повинні бути сформовані трудові навички до господарської праці, як і повільний компонент особистісного розвитку, що в майбутньому допоможе їм адаптуватися та інтегруватися такої дитини в суспільство.

Література:

1. Андрієнко В.І. Питання організації суспільно корисної, продуктивної праці в школах-інтернатах для сліпих та слабозорих дітей. Метод. рек. – К., 1990. – 37 с.
2. Моргуніс І.С. Організація коррекційно-воспитательного процесу в школі слепих. – К., 1991. – Ч. 2. – 96 с.

УДК: 159.422.76.376.33

Рецензент
Жук В.В.,
старший науковий співробітник

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СПЕЦІАЛЬНІЙ ШКОЛІ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

Литвинова В.В.,
М. Київ

Успішність потреби створює сучасну школу і, насамперед, початкову ланку освіти, вчителів та педагогів-науковців до пошуку нових педагогічних ідей і технологій, до поширення і запровадження передового педагогічного досвіду та інноваційних технологій.
Ключові слова: інновації, інноваційні технології, сучасна педагогіка, діти з порушеннями слуху, вчитель-новатор, оволодіння новими знаннями, базові знання.

Общественная потребность побуждает современную школу и, прежде всего, начальное звено образования, его учителей и педагогов-ученых к поиску новых педагогических идей и технологий, распространению и внедрению передового педагогического опыта и инновационных технологий. **Ключевые слова:** инновации, инновационные технологии, современная педагогика, дети с нарушениями слуха, учитель-новатор, овладение новыми знаниями, базовые знания.

A public necessity induces modern school and, above all things, initial links of education, his teachers and research teachers-workers, to the search of new pedagogical ideas and technologies, to distribution and introduction of front-rank pedagogical experience and innovative technologies. **Key words:** innovations, innovative technologies, modern pedagogics, children with violation of ear, a teacher is an innovator, capture new knowledge's, base knowledge's.

Незадоволеність якістю освіти в практиці роботи спеціальних шкіл для дітей з порушеннями слуху, обумовлюють необхідність реформування роботи, зумовлюють потребу в оновленій освіті. Це передбачає природні процеси розвитку педагогічної практики, взаємодію різних педагогічних систем і технологій навчально-виховної та корекційної роботи, апробування на практиці як нових форм, так і сталих цілісних педагогічних систем які позитивно зарекомендували себе в практиці. Великі можливості для якісних змін в освіті

пов'язані з інтенсивним розвитком засобів комунікації, інформаційних та медіа-технологій.

Саме те, що в багатьох випадках сурдопедагогів не задовольняє сучасний стан освіти вони прагнуть до змін, тому зняття певних обмежень на інноваційну діяльність сприяє зародженню інноваційного руху в системі сурдопедагогіки, і вважали в усій системі освіти. Це супроводжується суттєвими змінами в сурдопедагогічній теорії та практиці:

- використанням можливостей сучасної дидактики у підвищенні ефективності освітніх закладів для дітей з порушеннями слуху;
- створення різних варіантів змісту освіти учнів з порушеннями слуху;
- здійсненням наукових розроблень вченими сурдопедагогами;
- практичним обґрунтуванням нових педагогічних ідей і технологій.

В Україні склалася ситуація, яка вимагає серйозної реорганізації освітніх систем та процесів педагогічної діяльності. В державі прийнято документи, які відносять на головні напрямки державної інноваційної політики, оскільки попередні педагогічні моделі не можуть бути пристосовані до стрімких соціальних та економічних зрушень в умовах інноваційного розвитку суспільства. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті проголошує, що лише за умови зростання освітнього потенціалу суспільства може бути забезпечене «впровадження нових і новітніх інформаційних технологій, що дасть змогу протягом наступних 10-15 років скоротити відставання у темпах розвитку, а з часом – суттєво наблизитися до рівня і способу організації життєдіяльності розвинутих країн світу»

З розвитком продукування нових знань, створенням нових технологій, новими комунікацій постійно оновлюються вимоги до якості освіти, найважливішим засобом якої є інноваційність освітнього пошуку. Це не тільки підвищує якість освіти, а і сприяє розвитку освіти, а саме перед відкритістю та демократичністю освітньої системи. Це і відкритий процес вчителя з учнями, який передбачає рівність в психологічних позиціях, і організація такого педагогічного середовища, яке сприяло б формуванню і розвитку власного внутрішнього світу кожного учня, і прагнення педагога розв'язати проблеми та обрати найкращі способи їх розв'язання.

Як принцип педагогіки – інноваційність повинна забезпечити умови розвитку особистості, особистісну ініціативу, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на свободу саморозвитку та досягнення особистої та суспільної мети.

Для досягнення такого рівня в педагогіці, зокрема в сурдопедагогіці повинна неухильно зростати якість освіти, підвищуватися рівень знань і вмінь учнів, їхній розумовий, моральний і організаційний розвиток у відповідності до поставлених цілей. Для цього необхідно підвищувати рівень забезпечення навчальної діяльності, слухопропедевтації, надання освітніх послуг всім членам освітнього процесу.

Якість освіти тільки тоді може бути достатньою, коли вона відповідає світовому стандарту. Проте вбачати «якість освіти» тільки в кількості позитивних оцінок у учнів, як це роблять деякі педагоги невірно. Інноваційна